

Grønland fra 1765, og denne fremhæves også som den vigtigste kilde, der indeholder størstedelen af informationen fra missionærernes dagbøger og breve. Det er da heller ingen overdrivelse, at Cranz indeholder en del materiale fra de første 30 år af Brødremissionen i Grønland, men nogen pålidelig historisk kilde er han næppe. *Historie von Grønland* er blevet til i årene efter grundlæggeren Grev Zinzendorfs død i 1760, hvor Brødremenigheden undergik en omfattende omstrukturering og selvansagelse. Cranz' bog er i høj grad et produkt af disse teologiske, institutionelle og administrative omkalfatringer og må derfor tages med endnu flere forbehold, end det normalt er tilfældet. Mertens noterer (s. 28), at han i sine undersøgelser af det egentlige kildemateriale i Brødremenighedens arkiv ikke er stødt på oplysninger om møder mellem missionærer og shamaner, og at det derfor er et mindre frugtbart materiale end de dansk-norske kilder. Dette viser, som begrebet „religionsmøde“ også antyder, at Mertens antager, at der er tale om møder mellem repræsentanter for religionerne, altså missionærene over for shamanerne. Det kan godt undre, for han er klar over at 1) „Schamanismus“, som påpeget af Birgitte Sonne, ikke dækker over et samlet religiøst system, og 2) at det før-kristne samfund i Grønland ikke var institutionaliseret. Alligevel er hele argumentet og kildeudvælgelsen bygget op over en meget eurocentrisk forståelse af magtkampen mellem missionær og angakkok. Det kan ikke undgå at give bogen et noget ensidigt præg, selvom den forsøger at give et mere balanceret billede af religionsmødet. Endelig bør det nævnes, at bogen er udelukkende fokuseret på religiøsitet og er ikke interesseret i at bevæge sig ud over de nogle snævert udstukne grænser for religionsudøvelse og religionsforståelse. Dermed kan den på trods af nogle af de nyere tiltag virke, som om vi bevæger os nogle årtier tilbage i tiden.

Christina Petterson

| RASMUS DAHLBERG, SØREN NØRBY & JAKOB SEERUP: *Frederik i flåden. Kronprins, konge og søofficer*, Gads Forlag, København 2021, 200 s., 299 kr.

De tre flådehistorikeres bog om Frederik 9.'s entusiasme for søværnet er et vellykket forsøg på at fremstille denne entusiasmes centrale plads i denne danske konges liv både i hans egenskab af officer, kronprins og konge, for eksempel om bord på kongeskibet.

Der er i bogen i reglen afsat en side til hvert afsnit, og afsnittene udgør i forskelligt antal et overordnet emne, for eksempel kongens uniformer, hans tjenstgørende karriere som søofficer, Grønlandsfærden i

1921 osv. Dette gør, at bogen i udgangspunkt er letlæst og rettet mod et større publikum. Det giver dog af og til også en lidt abrupt følelse, at man for hver side springer til et nyt forhold.

Bogen har ikke noter, men en fyldig litteraturliste med faglitteratur, og derudover er oplysningerne suppleret af personlige beretninger fra Hendes Majestæt Dronningen, som er blevet interviewet i samme forbindelse. Dette tilfører et personligt præg til bogens emne, som hjælper til at udbygge billedet af det, der tydeligvis var en stærk lidenskab.

Et bærende element i bogen er det prægtige billedmateriale, der i høj grad stammer fra Nationalmuseet og Hendes Majestæt Dronningens Håndbibliotek. De rummer en god blanding af opstillede motiver og mere uformelle og afslappede portrætter. Fotografierne tjener ikke bare til illustration, men også som egentligt forklarende element i forhold til bogens genstand.

At ophavsmændene til bogen er en gruppe passionerede flådenørder, slår igennem på hver eneste side. Deres store viden om skibstyper, uniformsdetaljer, omgangsformer og kultur i flåden med mere viser, at der her er tale ikke bare om en bog om en kongelig persons særlige interessefelt, men en bog, der er skrevet på grundlag af stor sagkynighed. Læseren bliver således ikke bare klogere på Frederik 9., men også på den danske flåde. Forfatterens store lidenskab for stoffet svarer så udmærket til Frederik 9.'s angiveligt lige så store begejstring for flåden. Dermed opstår imidlertid også fare for, at bogen kommer til at fremstå lidt indforstået. Den mere forudsætningsløse læser vil da også af og til støde på fagudtryk, der står uforklarede. De fleste bliver dog klare af sammenhængen, og samlet set er der tale om en bog, der magter at favne både eksperten og lægmanden.

Det er et klassisk emne i biografiske fremstillinger af kongelige, om deres tid i militæret var præget af positiv forskelsbehandling, fordi de var kongelige. I bogen berøres emnet flere gange, for eksempel da kronprins Frederik i Alexandria i 1919 måtte skifte fra at være kadet til at være kronprins på grund af et officielt besøg hos den ægyptiske konge. Det synes at fremgå, at sådanne officielle pligter var en undtagelse, og at Frederik ellers blev behandlet på lige fod med besætningsmedlemmer på samme niveau.

Ikke desto mindre står det hele bogen igennem ikke fuldstændig klart, hvornår Frederiks oplevelser i marinen skyldes, at han var kongelig, og hvornår det bare drejede sig om, at han var i flåden. Han ses således på flere af de såkaldte familie billeder enten af kadetholdet eller af skibes besætning bemærkelsesværdigt centralt placeret i forhold til sin position i flådens hierarki. Her kunne der rimeligvis godt være brugt et afsnit på at behandle dette spørgsmål.

Jens Wendel-Hansen